

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакьян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevvara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUHORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Tohirjon Nurmatatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFIIY TAJRIBANI O'RNI VA AHAMIYATI 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTDI O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> O'YBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQUINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI OCHIQ MANBALAR VA ULARDAN RAQAMLI KRIMINALISTIKADA FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> OBYEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	394-398
<i>Zakirova Zulhumor Zoirjonovna</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI	469-476
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM TIZIMINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILİYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ	490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE)	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF KELTAMINORA CULTURE.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS	53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY	121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD	155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievа Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN”	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS	282-285
12.00.00 - LAW	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS)	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION	379-383
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Khamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024

Accepted: 1 May 2024

Published: 10 May 2024

Article / Original Paper

THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION

Safarov Jamshid Ismoilovich

PhD Researcher, TSUL

Email: jamshidmbi@gmail.com

Abstract. At this stage of the evolution of statehood, international treaties as the legal foundations of international relations serve to strengthen security and peace, expanding interstate relations in fulfilment of the goals and principles of the UN Charter. Hence, treaties maintain a prominent position in international law, the concept of the treaty, along with general concepts and principles of expressing the consent to be bound by a treaty should be defined in international law doctrine. For instance, international agreements concluded between States and/or international organizations could be accomplished in different forms, including “ratification”, “act of formal confirmation”, “acceptance”, “approval”, “succession” and “accession”. However, there isn’t any international instrument, unifying norms on the expression of the consent to be bound by a treaty. In particular, the Vienna Convention on the Law of Treaties from 1969 does not identify the concept of “succession”, along with the “act of formal confirmation”. Besides, the Convention from 1896 is not yet in force. Thus, this thesis evaluates the possible solutions for the unification of the concepts and norms of expressing consent to be bound by a treaty in international law doctrine.

Keywords: treaties, international law, international treaties law, ratification, acceptance, approval, succession, accession, act of formal confirmation, full powers.

XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO’XTATIB TURISHDA AHAMIYATI

Safarov Jamshid Ismoilovich

Toshkent davlat yuridik universiteti Tayanch doktorantura tadqiqotchisi

Annotatsiya. Davlatchilik evolyutsiyasining hozirgi bosqichida xalqaro shartnomalar davlatlararo munosabatlarning huquqiy asosini tashkil etib, umuminsoniy tinchlik va xavfsizlikni saqlash, xalqaro hamkorlikni BMT Nizomining maqsad va tamoyillariga muvofiq rivojlantirish vositasi hisoblanadi. Shunday ekan, xalqaro huquqda shartnomalar juda muhim o’rin tutadi va shartnoma tushunchasi bilan bir qatorda shartnoma majburiyligiga rozilikni ifodalashning umumiy tushunchalari va tamoyillari xalqaro huquq doktrinasida belgilanishi kerak. Masalan, davlatlar va/yoki xalqaro tashkilotlar o’rtasida xalqaro shartnomalarning tuzilishi turli shakllarda, jumladan, “ratifikatsiya”, “rasmiy tasdiqlash akti”, “qabul qilish”, “tasdiqlash”, “vorislik” va “qo’shilish” shakllarda amalga oshirilishi mumkin. Biroq, shartnoma majburiyligiga rozilikni ifodalovchi me’yorlarni birlashtiruvchi yagona xalqaro hujjat mavjud emas. Xususan, 1969-yildagi Shartnomalar huquqi to’g’risidagi Vena konventsiyasida “rasmiy tasdiqlash akti” bilan bir qatorda “vorislik” tushunchasiga aniqlik kiritilmagan. Bundan tashqari, 1896 yilgi Konventsiya hali kuchga kirmagan. Shunday qilib, ushbu maqola xalqaro huquq doktrinasida shartnoma majburiyligiga bo’lgan rozilikni ifodalash tushunchalari va normalarini birlashtirish va unifikatsiya qilishning mumkin bo’lgan yechimlarini baholaydi.

Kalit so'zlar: shartnomalar, xalqaro huquq, xalqaro shartnomalar huquqi, ratifikatsiya, qabul qilish, tasdiqlash, vorislik, qo'shilish, rasmiy tasdiqlash akti, to'liq vakolatlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N49>

Kirish. Xalqaro shartnomalar xalqaro huquq subyektlari o'rtasidagi barqarorlikni saqlash va munosabatlarni tartibga solish orqali xalqaro huquq asosini shakllantirishda alohida o'rin tutadi. Shunday ekan, ular davlatlararo munosabatlarni, tinchlik va xavfsizlikni ta'minlovchi eng muhim omillardan biridir. Shu munosabat bilan shartnomalarni xalqaro huquqning asosiy manbai deb hisoblash mumkin. Xalqaro shartnomalar davlatlarning bir-biri bilan do'stona va tinch munosabatlarini ta'minlaydi va xalqaro tashkilotlarni shakllantirish, ularning ishlarini tartibga solish va nazorat qilish vositasidir. Bundan tashqari, Rober Kolb ta'kidlaganidek, shartnomalar xalqaro huquqning eng qadimgi manbasi sifatida tan olingan [1; B.1.].

Albatta, shartnomalar majburiy xususiyat kasb etuvchi xalqaro hujjat sifatida xalqaro munosabatlarni tartibga soluvchi eng muhim vositalardan biridir. Xalqaro huquq doktrinasida shartnomalar davlatlar o'rtasida, davlatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasida yoki xalqaro tashkilotlar o'rtasida tuzilishi mumkin [2; B.177.].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Shu nuqtai nazardan shuni ta'kidlash kerakki, Xalqaro shartnomalar huquqi to'g'risidagi 1969-yilgi Vena konvensiyasining (bundan buyon matnda - Konvensiya deb yuritiladi) [3] muqaddimasi [4] shartnomalarga xalqaro tartibni ta'minlashda shartnomalarning egallab turgan muhim mavqei va hal qiluvchi roli e'tirof etilgan. Muqaddimada shartnomalar doimiy mavjudligi va ularga eng katta ahamiyat berilishi kerakligi ta'kidlanadi [5].

Bundan tashqari, Xalqaro Sud Statutining 38-moddasi 1(a) bandi [6] shartnomalarning bir ko'rinishi bo'lgan xalqaro konvensiyalarni huquq manbai sifatida tan oladi.

Shartnomalar xalqaro huquqda juda muhim o'rin egallaganligi sababli, birinchi navbatda, "shartnoma" va "shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga rozilik bildirish" tushunchalarini aniqlash kerak.

Xususan, Konvensiyaning 2-moddasida "shartnoma" bitta hujjatda yoki bir-biri bilan bog'liq ikki yoki undan ortiq hujjatlarda ifodalanishidan hamda uning maxsus nomidan qat'i nazar davlatlar o'rtasida yozma shaklda tuzilgan va xalqaro huquq bilan tartibga solinadigan xalqaro kelishuv sifatida belgilanadi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, O'zbekiston milliy qonunchiligida Konvensiyada qo'llanilgan "shartnoma" tushunchasi "xalqaro shartnoma" atamasi bilan almashtirib qo'llaniladi.

1986-yildagi Davlatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi yoki xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi shartnomalar huquqi to'g'risidagi Vena konvensiyasining 2-moddasi 1(a) bandi [7] (keyingi o'rinlarda – 1986 yilgi Konvensiya) "shartnoma" (i) bir yoki bir nechta davlatlar va bir yoki bir nechta xalqaro tashkilotlar o'rtasida; yoki (ii) xalqaro tashkilotlar o'rtasida bitta hujjatda yoki bir-biri bilan bog'liq ikki yoki undan ortiq hujjatlarda ifodalanishidan hamda uning maxsus nomidan qat'i nazar yozma shaklda tuziladigan hamda xalqaro huquq bilan tartibga solinadigan xalqaro kelishuv sifatida ko'rsatilgan.

Muhokama. Yuqorida aytib o'tilganidek hamda sohadagi ba'zi mualliflarning ta'kidlashlariga ko'ra, shartnoma tuzish borasidagi munosabatlar ba'zan turli manfaatlariga ega bo'lgan tomonlar o'rtasida doimiy muzokaralarni o'z ichiga oladi. Xalqaro huquq instituti sifatida shartnomalarning haqiqiy emasligi, bekor qilinishi, tugatilishi va to'xtatib turilishi masalalari muhokama qilinar ekan, M.Hakimiy e'tirof etganidek, qaysi nuqtada, basharti bunday holat mavjud bo'lsa, qattiq muzokaralashish joiz bo'lmagan majburlashga aylanib ketishini hisobga olish kerak? Aksariyat milliy huquqiy tizimlardagi shartnomalar to'g'risidagi qonunchilik normalari singari, Konvensiya ham xalqaro shartnomaga bekor bo'lishi mumkinligiga taaluqli bo'lgan bir qator normalarni o'z ichiga oladi. Ushbu qoidalar qatoriga, jumladan, xatolik, firibgarlik va davlat vakilining korrupsiyasi, davlatning majburiy bo'lgan roziligining haqiqiyliki kiradi [8; B.37.].

Shu nuqtai nazardan e'tirof etish kerakki, xalqaro shartnomalarning amal qilishi, ularning amal qilishini bekor qilish, tugatish, to'xtatib turish va haqiqiy emas deb topishda birinchidan, shartnomalarning haqiqiyliki, ikkinchidan, shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga rozilik bildirish usullari ko'rsatilishi kerak. Ushbu ilmiy maqolada shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga rozilikni ifodalashning umumiy tamoyillari tahlil qilinadi.

Yuqorida qayd etilgan nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, (a) shartnomalarning huquqiy xarakteri va (b) shartnomaning majburiy xususiyat kasb etishiga rozilik bildirishiga rozilik bildirish usullari ko'rsatilishi kerak. Birinchidan, "shartnoma", yuqorida aytib o'tilganidek, "davlatlar va/yoki xalqaro tashkilotlar o'rtasida tuzilgan xalqaro kelishuv" bo'lib, ikkinchidan, davlatning bunday turdagi xalqaro kelishuvning majburiy xususiyat kasb etishiga bo'lgan roziligini ifodalash "imzolash", "hujjatlar almashuvi" (shartnomani tashkil etgan), "ratifikatsiya", "qabul qilish", "ma'qullash", "vorislik" va "qo'shilish" hamda "rasmiy tasdiqlash akti" shaklidagi muayyan yo'llar bilangina amalga oshirilishi mumkin.

Konvensiyaning 11-moddasida davlatning shartnoma majburiylikiga roziligi imzolash, shartnomani tashkil etuvchi hujjatlarni almashish, ratifikatsiya qilish, qabul qilish, tasdiqlash yoki qo'shilish yoki agar kelishilgan bo'lsa, boshqa vositalar bilan ifodalanishi mumkinligini belgilaydi.

Konvensiya "ratifikatsiya qilish", "qabul qilish", "ma'qullash" va "qo'shilish"ni har bir holatda davlat tomonidan xalqaro miqyosda shartnomaning o'zi uchun majburiylikiga roziligini ifodalaydigan shunday nomlangan xalqaro akt sifatida belgilaydi.

Boshqacha qilib aytganda, "imzolash", "ratifikatsiya", "qabul qilish", "ma'qullash" va "qo'shilish" xalqaro miqyosda davlat tomonidan shartnomaning majburiy bo'lishiga roziligini, odatda, yuridik kuchga ega huquqiy hujjat yoki boshqa hujjat chiqarish orqali ifodalash usulidir.

Shu bilan birga, xalqaro huquq doktrinasi "imzolash", "ratifikatsiya", "qabul qilish", "tasdiqlash", "qo'shilish", "vorislik" va "rasmiy tasdiqlash akti" kabi atamalarni davlat yoki xalqaro tashkilotning shartnomaning majburiylikiga roziligini ifodalashda foydalanish maqsadida farqlaydi.

Ratifikatsiya qilish shartnomaning majburiylikiga rozilik bildirishning eng keng tarqalgan usuli bo'lib, u qatnashchilarning vakillari tomonidan tuzilgan shartnoma ishtirokchilarining yakuniy tasdig'ini ifodalaydi. Shartnoma o'zaro kelishuvga erishilgandan va tegishli hujjatlar tegishli vakolatli vakillar tomonidan taqdim etilgandan so'ng tuzilgan bo'lsa ham, agar shartnomaning o'zida boshqacha tartib belgilanmagan bo'lsa, tomonlar bir-biriga

yoki depozitariyga ratifikatsiya hujjatini yuborgunga qadar shartnomaning majburiyligi to'xtatiladi. Shunday qilib, L.Oppenheim ta'kidlaganidek, ratifikatsiya funktsiyasi shartnomani majburiy qilishdan iborat bo'lib, basharti ratifikatsiya rad etilsa, buning natijasida, shartnoma buziladi. Ratifikatsiya qilinmagan holda, shartnoma tuzilgan bo'lsa ham, mukammal emas [9; B.554.].

1986-yildagi Konvensiyaning 2-moddasi 1(b) bandida ko'rsatilganidek, "ratifikatsiya" shunday nomlangan xalqaro akt bo'lib, unga ko'ra davlat xalqaro miqyosda shartnomaning o'zi uchun majburiyligiga roziligini ifodalaydi. Boshqacha qilib aytganda, ratifikatsiya huquqiy hujjat bo'lib, unga ko'ra davlat o'zi tomonidan shartnomaning majburiy xususiyat kasb etishiga rozilik beradi, ishtirokchilar esa bunday hujjat orqali shartnomaning bajarilishiga o'z roziligini bildirishga tayyorliklarini e'tirof etadilar. Ratifikatsiya qilingan taqdirda, xalqaro hujjatlar ishtirokchilari muayyan vaqt oralig'ida milliy darajada shartnomani implementatsiya qilish uchun barcha zaruriy ichki jarayon (tartib-qoida)larni amalga oshirish, qonun hujjatlariga tegishli o'zgartirishlar kiritishni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladilar [10].

Shuni e'tirof etish kerakki, ikki tomonlama xarakterdagi xalqaro hujjatlarni ratifikatsiya qilish ko'pincha tegishli huquqiy hujjatlarni (ratifikatsiya yorlig'i va boshqalar) almashish orqali amalga oshiriladi. Ko'p tomonlama hujjatlar holatida, depozitariy shartnomaning barcha ishtirokchilaridan ratifikatsiya hujjatlarini yig'ish va ratifikatsiya maqomidagi o'zgarishlar to'g'risida doimiy ravishda ishtirokchilarni xabardor qilish borasida vakolatli organ hisoblanadi.

Ushbu ma'noda Konvensiyaning 14-moddasi 1-bandida ko'rsatilishicha, davlat tomonidan shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini ifodalashi shartnomani ratifikatsiya qilish orqali amalga oshiriladi, basharti (a) shartnomada bunday rozilik ratifikatsiya qilish yo'li bilan ifodalanishi nazarda tutilgan bo'lsa; (b) muzokaralar olib borayotgan davlatlar ratifikatsiya qilish talab qilinishiga boshqacha tarzda kelishib olishgan bo'lsa; (c) davlat vakili ratifikatsiya qilinishi kerak bo'lgan shartnomani imzolagan bo'lsa; (d) yoki davlatning ratifikatsiya qilinishi kerak bo'lgan shartnomani imzolash niyati uning vakilining to'liq vakolatlaridan kelib chiqsa yoki muzokaralar davomida ifodalangan bo'lsa.

1986-yilgi Konvensiyaning 2-moddasi 1(b bis) bandida "rasmiy tasdiqlash akti" tushunchasi davlat tomonidan ratifikatsiya qilingan hujjatga mos keladigan xalqaro akt sifatida tavsiflanadi, bunda xalqaro tashkilot xalqaro miqyosda shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini bildiradi.

2019-yil 6-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari to'g'risida"gi Qonuni (keyingi o'rinlarda – "Xalqaro shartnomalar to'g'risida"gi Qonun)ning 4-moddasiga muvofiq ratifikatsiya yorlig'i bu xalqaro shartnoma O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalari tomonidan ko'rib chiqilganligi to'g'risida guvohlik beruvchi va xalqaro shartnomaning O'zbekiston Respublikasi uchun majburiy ekanligiga bo'lgan rozilikni ifodalovchi maxsus hujjatdir.

Bundan tashqari, Konvensiyaning 14-moddaga asoslanib, xalqaro tashkilot tomonidan shartnomaning o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini ifodalaydigan holatlarda "rasmiy tasdiqlash akti" tushunchasi ratifikatsiya tushunchasi bilan almashtirib foydalanilishi mumkin degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Mazkur nuqtai nazardan kelib chiqib, shuni ta'kidlash kerakki, ba'zi mualliflar suverenitetning an'anaviy tushunchalariga ramziy hurmatni ifodalash hamda davlatlar uchun

“ratifikatsiya”ni saqlab qolish maqsadida hukumatlararo tashkilotlar uchun “rasmiy tasdiqlash akti” kiritilganligi g’oyasini qo’llab-quvvatlaydi.

Biroq, J.P.Dobbertning ta’kidlashicha, uning ta’siri minimal bo’lishi mumkin, chunki (i) 2.2-moddada hukumatlararo tashkilotlarning atamalarini o’z qoidalari va urf-odatlariga muvofiq ishlatish bo’yicha avtonomligi kafolatlangan, (ii) 11.2-moddadagi “yoki agar shunday kelishilgan bo’lsa har qanday boshqa vositalar bilan” iborasi, hukumatlararo tashkilotlar tomonidan bir yoki bir nechta davlatlar bilan yoki hukumatlararo tashkilotlar o’rtasida tuzilgan shartnomalarni ratifikatsiya qilish uchun yo’l ochiladi [11].

Shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni bildirishning boshqacha ko’rinishlari bu xalqaro huquq doktrinasida tegishli ravishda (A) va (AA) [12] sifatida belgilanadigan shartnomani “qabul qilish” yoki “ma’qullash” usullaridir.

Shartnomani “qabul qilish” (A) yoki “ma’qullash” (AA) shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan davlatning roziligini ifodalash ma’nosida yuridik kuchiga ko’ra ratifikatsiya instituti bilan bir xildir. Ko’pgina huquqiy tizimlarda qabul qilish va ma’qullash ratifikatsiya tushunchasi bilan bir xil ma’noda almashtirib qo’llanilishi mumkin, ichki qonunchilik esa davlat rahbari tomonidan shartnomani ratifikatsiya qilish tartibini joriy qilmaydi [13].

Ko’p tomonlama shartnomalar holatida bo’lsa, kiritilgan tartib-qoidalarini “qabul qilish” va “ma’qullash” so’nggi paytlarda shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni bildirish orqali bunday shartnomaning ishtirokchisiga aylanishning bir ko’rinishi sifatida ko’rib chiqilishi mumkin.

Bundan tashqari, “qabul qilish” va “ma’qullash” orqali shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni bildirish “uslubdan ko’ra ko’proq terminologiyaga asoslangan yangilik” sifatida e’tirof etish mumkin. Agar shartnoma oldindan imzolanmagan holda “qabul qilish” uchun ochiq bo’lsa, jarayon qo’shilishga o’xshaydi.

Shartnomadagi qabul qilish bandi mavjudligining afzalligi shundaki, bunday qoida shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni bildirishning “ratifikatsiya” qilishda nazarda tutilganidan ko’ra tezroq yuridik kuchga kirishiga imkon berishi mumkin.

Ba’zi davlatlarning ichki davlat jarayon (protsedura)lari shartnomani rasman ratifikatsiya qilishdan oldin qonun chiqaruvchi organning roziligi olinishini talab qilinadi va uzoq davom etadigan jarayon bo’lishi mumkin, bilaks “qabul qilish” jarayoni faqat ijro etuvchi organ tomonidan bajariladigan harakatlar orqali amalga oshirilishi mumkin [14; B.14.].

Masalan, Konvensiyaning 14-moddasi 2-bandida aytilishicha, davlatning shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni “qabul qilish” yoki “ma’qullash” bilan ifodalanishi shartlari ratifikatsiya qilish orqali rozilikni belgilash uchun qo’llaniladigan shartlarga o’xshash.

Shartnomaning o’zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo’lgan rozilikni ifodalashning yana bir usuli - bu “qo’shilish”(a) bo’lib, u boshqa davlatlar tomonidan oldindan kelishilgan va imzolangan shartnoma ishtirokchisi bo’lish haqidagi taklifning davlat tomonidan qabul qilinishini nazarda tutuvchi huquqiy hujjatni bildiradi.

Boshqacha qilib aytganda, “qo’shilish” tartibi uchinchi davlatlarning allaqachon mavjud bo’lgan va qoida tariqasida, kuchga kirgan xalqaro hujjatning rasmiy ishtirokchisiga aylanishi

va buning natijasida ushbu davlatlar tomonidan bunday shartnomadan kelib chiqadigan barcha huquq va majburiyatlarning tan olishini anglatadi.

Shunga qaramay, shartlar va qoidalar, jumladan, shartnomaga “qo‘shilish”ni amalga oshirish tartibi odatda shartnomaning o‘zida ko‘zda tutilgan bo‘ladi. Shartnomada ishtirokchilarning cheklanmagan soniga yoki belgilangan/cheklangan miqdordagi davlatlarga qo‘shilish imkonini beruvchi qoidalar mavjud bo‘lishi mumkin. Odatda xalqaro hujjat ishtirokchilari ma‘lum bir davlat uchun qo‘shilish imkoniyatini ochiq ifoda etadilar. Masalan, Parij deklaratsiyasi yoki Jeneva konvensiyasi kabi norma yaratuvchi deb ataladigan shartnomalar dastlab shartnoma ishtirokchisi bo‘lmagan barcha davlatlarning qo‘shilish imkoniyatini muntazam ravishda belgilaydi [9; B.569.].

Agar shartnoma qoidalarida bunday shartlar mavjud bo‘lmasa, “qo‘shilish” faqat ahdlashuvchi davlatlarning oldingi yoki keyingi kelishuvi asosidagina amalga oshiriladi [13].

“Qo‘shilish” huquqiy oqibatlarga ko‘ra, ratifikatsiya bilan bir xil bo‘lib, shartnomaning o‘zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga bo‘lgan rozilikni bildirishning boshqa usullari bilan bir xil. Biroq, ratifikatsiyadan farqli o‘laroq, “qo‘shilish” odatda shartnoma kuchga kirgandan keyin amalga oshiriladi. Lekin, depozitariy tomonidan ba‘zida konvensiyalar kuchga kirgunga qadar davlatlar tomonidan depozitariyga xalqaro shartnomaga qo‘shilish maqsadida yo‘llangan hujjatlarni ham qabul qilishi mumkin.

“Vorislik” (d) shartnoma ishtirokchisi bo‘lgan davlat tugatilganda yoki uning hududining bir qismi ushbu ishtirokchi tomonidan boshqarilmaydigan bo‘lsa va uning hududida yangi yoki boshqa davlat paydo bo‘lganda yoki yo‘qolgan hududini bunday yangi yoki boshqa davlat nazorati ostiga o‘tganida sodir bo‘ladi. Bu holatda asosiy savol – avvalgi mavjud bo‘lmagan davlat tomonidan qabul qilingan majburiyatlarda yaqinda paydo bo‘lgan davlatga o‘tishi mumkinmi? Muayyan davlat hududida siyosiy rejimning o‘zgartirilishi, masalan, monarxiyani demokratiya bilan almashtirish, ilgari olingan majburiyatlarga o‘zgartirishlar kiritish yohud ularni bekor qilish uchun asos bo‘lmaydi.

Xalqaro huquq doktrinasi vorislikning bu xususiyatiga turlicha qarashlarga ega, davlat amaliyoti ham turlicha bo‘lgan. Shunga ko‘ra, huquqiy vorislik holatlari shartnoma bo‘yicha ilgari qabul qilingan huquq va majburiyatlarda merosxo‘r davlat uchun majburiy sifatida shartnomaning o‘zida nazarda tutilganligini aniqlash uchun ularning mohiyatidan kelib chiqqan holda alohida tahlil qilinadi.

Davlatlar yangi davlatlar paydo bo‘lganda va oldingi davlat shartnomani allaqachon ratifikatsiya qilganda, vorislik yo‘li bilan majburiyat oladilar. L.Audreyning ta’kidlashicha, garchi ko‘pincha ratifikatsiya bilan bir xil majburiyatlarga bo‘lingan bo‘lsa-da... Vorislik faqat boshqa davlatlardan ajralib chiqqan yangi davlatlar uchungina mavjud bo‘lgan shartnoma majburiyatlarining noyob va ajoyib shaklidir [15].

Davlatlarning shartnomalar bo‘yicha vorisligi to‘g‘risidagi Vena konvensiyasiga ko‘ra, vorislik tushunchasi huquq va/yoki majburiyatlarning o‘tmishdosh davlatdan uning voris davlatiga o‘tishi, shu jumladan, vorislik yuzaga kelgan sanada tuzilgan/amal qilgan shartnomalarda yoki xalqaro tashkilotlarda ishtirok etishi sifatida belgilanishi mumkin [16].

Davlatning yoki xalqaro tashkilotning shartnoma o‘zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini ifoda etishni belgilashda, davlatning ratifikatsiya qilinishi kerak bo‘lgan shartnomani imzolash niyati uning vakilining to‘liq vakolatlaridan kelib chiqishi mumkinligi ratifikatsiya uchun asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Shu o'rinda e'tirof etish joizki, vakilining to'liq vakolatlari shartnoma o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini ifoda etishda aloxida muxim o'rin tutadi. Yan Sandorskiyning ta'kidlashicha, to'liq vakolatlar xususiy huquqdan kelib chiqadi va bir shaxsga boshqa shaxs nomidan harakatlarni amalga oshirish imkoniyatini berish uchun mo'ljallangan va bu turdagi harakat printsiptial (vakolat beruvchi) uchun huquqiy oqibatlariga olib keladi [17; B.77.].

“To'liq vakolatlar” xalqaro huquq instituti bo'lib, ishtirokchi davlat nomidan shaxsning xalqaro hujjatni imzolash vakolatiga ishora qiladi. Davlatning vakolatli vakillari, shu jumladan davlat rahbari, hukumat boshlig'i, tashqi ishlar vaziri shartnoma tuzish bo'yicha muzokaralarni boshlash va ushbu muzokaralarda ishtirok etish vakolatini tasdiqlovchi hujjat yoki shartnoma matnini autentifikatsiya qilish, shartnomani imzolash, davlatning shartnoma bilan bog'lanishiga roziligini bildirishda talab etiladigan to'liq vakolatlariga ega bo'lishi shart emas. Vakolatli vakillardan tashqari, boshqa vakillar “to'liq vakolatlarni” taqdim qilishga majburdirlar. Bunday shaxslar vakolatli vakil deb ataladi [18].

Tadqiqot natijalari. Biroq, Konvensiya “rasmiy tasdiqlash akti” bilan bir qatorda “vorislik” tushunchasini aniqlamaydi. Shu munosabat bilan va 1896-yilgi Konvensiya hali kuchga kirmaganligini hisobga olsak, huquqiy normalarni unifikatsiyalashtirishni mustahkamlash maqsadida Konvensiyaning atamalarini qo'llash qismi normalarining to'ldirilishi maqsadga muvofiq.

Bundan tashqari, milliy qonunchilikni tahlil qilganda, xalqaro shartnomani tuzishning qisqacha tavsifini beruvchi “Xalqaro shartnomalar to'g'risida”gi qonunda davlatning shartnoma o'zi uchun majburiy xususiyat kasb etishiga roziligini ifodalashga doir alohida tushunchalar mavjud emasligini kuzatish mumkin.

Bundan tashqari, “Xalqaro shartnomalar to'g'risida”gi yuqorida qayd etilgan Qonunning 4-moddasida “to'liq vakolatlar” tushunchasi ichki nuqtai nazardan “ratifikatsiya sertifikat” va “vakolatlar” atamalarida ifodalangan bo'lib O'zbekiston Respublikasi tomonidan taqdim qilinadigan huquqiy hujjatni nazarda tutadi.

Ammo boshqa tomondan, zamonaviy shartnoma huquqi doktrinasiga ko'ra, to'liq vakolatlarni ta'minlash boshqa davlatlar vakillari tomonidan yetarli darajada zarur vakolat taqdim etilgan shaxs bilan muzokaralar olib borilayotganligi va aloqaga kirishilayotganligining asosiy kafolati bo'lib, bu shartnoma depozitariysi uchun ham unga yuklangan mas'uliyatli vazifalarni bajarish zaruriyati tufayli bir xilda muxim ahamiyatga ega [19; B.72.].

Shu munosabat bilan “Xalqaro shartnomalar to'g'risida”gi Qonunda O'zbekiston Respublikasi uchun “to'liq vakolatlar” tushunchasini tushuntiruvchi qoidalar, jumladan, hujjatning to'liq qonuniy va maqbul deb hisoblanishi sharti va qoidalarini o'z ichiga olishi zarur. To'liq vakolatlar kontseptsiyasini milliy qonunchilik nuqtai nazaridan to'liq tushunishni ta'minlash, o'z navbatida mamlakatning shartnoma tuzish qobiliyatida himoya nuqtasi bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, xalqaro shartnomalar to'g'risidagi qonun a) vakolatli vakillar, (b) to'liq vakolatlar, (c) O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomaning majburiylikiga roziligi tushunchalarini belgilovchi istiqbolli normalarning kiritilishi orqali o'zgartirilishi mumkin.

“Xalqaro shartnomalar to‘g‘risida”gi Qonunga ushbu o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritilishi natijasida mazkur qonun hujjatlaridan “vakolat” tushunchasini belgilovchi normalar chiqarib tashlanadi.

Qonun hujjatlariga taklif etilayotgan yuqoridagi o‘zgartishlar respublikamizning xalqaro shartnomalar huquqi sohasidagi qonunchilik normalarini yanada rivojlantirishga, shuningdek, normativ-huquqiy bazani mustahkamlashga xizmat qiladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Robert Kolb The law of treaties. An introduction. Principles of International law. Edward Elgar Publishing Limited. – United Kingdom, 2023, 366 p.
2. Malgosia Fitzmaurice International law, ed. M.D.Evans, Oxford, 2004, 425 p.
3. Qarang: https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-1&chapter=23&Temp=mtdsg3&clang=en.
4. Qarang: <https://lex.uz/docs/2646414>.
5. Mehak Jain Concept of Treaties in International Law// Hidayatullah National Law University// IPleaders, powered by LawSikho, June 23, 2020. Qarang: <https://blog.ipleaders.in/concept-treaties-international-law/>.
6. Qarang: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/sicj/icj_statute_e.pdf
7. Qarang: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII3&chapter=23&clang=en#1
8. J.Dunoff, M.Hakimi, S.R.Ratner, D.Wippman International law: Norms, actors, Process, a problem-oriented approach. Fifth edition. Aspen Publishing, Maryland, 2020. – P. 864.
9. L.Oppenheim International Law. A Treatise. Volume 1 (of 2). 2012, The Project Gutenberg eBook. – P. 647.
10. Dag Hammarskjöld Library. Qarang: <https://ask.un.org/faq/14594?fbclid=IwAR25gvLla6qAs9PLdMN3ZGyybJStBRzGqvZtQ54UJWUJMerUjBaLxGMBaQM>
11. J.P. Dobbert Evolution of the treaty-making capacity of international organizations. Qarang: <https://www.fao.org/3/s5280T/s5280t0a.htm>
12. Qarang: <https://treaties.un.org/>
13. Treaty Terminology Glossary. Qarang: <https://www.wipo.int/wipolex/en/info/glossary.html>
14. Frank Berman, David Bentley Book VII Treaties and Treaty-Making, 34 Treaties and other International Instruments – IV Ratification, Accession, Acceptance and Approval, Treaty Succession. Oxford, 2016, 700 p.
15. Audrey L. Comstock Committed to Rights: UN Human Rights Treaties and Legal Paths for Commitment and Compliance. Published online by Cambridge University Press: 14 January 2021. Qarang: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/committed-to-rights/succession/F9A67473D66A3875C8F7209A676683DC>
16. Qarang: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-2&chapter=23
17. Jan Sandorski, Nieważność umów międzynarodowych, Poznań, 1978, 234 p.
18. United Nations Economic and Social Commission for Western Asia, UNTERM Portal, Conference Services. Qarang: <https://archive.unescwa.org/full-powers#:~:text=Full%20Powers%20is%20a%20term,a%20treaty%20binding%20their%20government>
19. Anthony Aust Modern Treaty Law and Practice, 2nd edition, University of London, Cambridge University Press, 2012, 468 p.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).